

Oppsummering av Statsforvalterens forventningsbrev til kommunene 2023

Statsforvalterens forventningsbrev til kommunene belyser tema og forventninger som regjeringen har til kommunene og til Statsforvalteren.

Oppsummering av brevet:

- **Kommunen er avgjørende for gode og likeverdige tjenester**
For å møte fremtidens utfordringer er det helt avgjørende at kommunene har en sunn og god økonomiforvaltning.
Kommunen må utnytte mulighetene som digitalisering gir for økt verdiskapning, innovasjon og bærekraftig utvikling.
- **Oppfølging av bærekraftsmålene**
Regjeringen har bestemt at FNs bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. De 17 verdensmålene for bærekraftig utvikling er en felles arbeidsplan frem mot 2030 for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene. Planen ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng, og gjelder for alle deler av samfunnet.
Kommunene er nøkkelaktør i dette arbeidet og bør legge målene til grunn i sitt arbeid med tjeneste- og samfunnsutvikling.
- **Samfunnsikkerhet og beredskap**
De siste års erfaringer fra krisehåndtering har tydelig vist den sentrale rollen kommunen har i å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet.
Kommunen må bruke sine erfaringer fra krisehåndtering og øvelser til å oppdatere risiko- og sårbarhetsanalyser og kommuneplaner for så sikre drift av kommunens infrastruktur, tjenesteproduksjon og tilstrekkelig med personell under en uønsket hendelse.
Kommunen bør aktivt stimulere innbyggere til å ha god egenberedskap.
Statsforvalteren ber alle kommunene evaluere og følge opp læringspunkter etter pandemi-håndteringen og andre hendelser.
- **Endringer i velferdslovgivningen – plikt til samarbeid og samordning**
01. 08.2022 trådte det i kraft endringer i velferdslovgivningen. Endringene tydeliggjør kommunens ansvar for å sikre helhetlig hjelp til innbyggere som har behov for tjenester fra flere instanser samtidig. Lovbestemmelsene regulerer forpliktelser om samarbeid, samordning og rett til barnekoordinator. For at utsatte barn og unge skal få et godt og helhetlig tjenestetilbud, må de ulike sektorene samarbeide godt.
Statsforvalteren ber kommunene sikre hensiktsmessig organisering og struktur for god samhandling i møte med innbyggere og deres behov. Kommunene bes også om å prioritere at ansatte får god innsikt i de ulike tjenesteområdene, mandat, ansvar og kompetanse.
- **Utsatt barn og familier – et felles ansvar**
I en krevende økonomisk tid er det økt risiko for at flere familier blir rammet av utenforskap på ulike livsområder. Personer/familier som har utfordringer med privatøkonomien sin vil ofte også få problemer med helse, bolig og forsørgeransvar.
Kommunen skal legge til rette for tverrfaglig samarbeid for utsatte barn, unge og deres familier. NAV har et særlig ansvar for å gi økonomisk rådgivning.
- **Ny barnevernslov i 2023**
Ny barnevernslov trådte i kraft den 01.01.2023t. Det er viktig at kommunen setter seg inn i, og tar i bruk og sørger for nødvendig opplæring til barnevernets ansatte i den nye loven.
- **Barnevernsreformen – en oppvekstreform**
Barnevernsreformen trådte i kraft 01.01.2022. Reformen gir kommunen større ansvar for tilbud og tiltak som barn og familier får fra barnevernet. Blant annet har nå kommunen fullt økonomisk og faglig oppfølgingsansvar for fosterhjem.
Reformens har bl.a. som mål at kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats skal styrkes, og at flere barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt.

Kommunen skal tilrettelegge for tverrfaglig og tverrsektoriell samhandling mellom ulike kommunale tjenester og nivåer.

Målene i reformen kan kun nås gjennom endringer i hele kommunens oppvekstsektor. Kommunen må vurdere om den har tilstrekkelig bredt og virksomt tiltakstilbud, både når det gjelder forebyggende tilbud og mer omfattende hjelpetiltak fra barnevernet eller andre instanser for å unngå at barnet blir plassert i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon.

Alle kommuner skal utarbeide en plan for sitt arbeid med å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker. Planen skal vedtas av kommunestyret.

- **Barnehage og grunnopplæring – også et premiss for levekår og helse senere i livet**

Elevundersøkelsen 2022 viste en økning i andelen elever som opplever mobbing. Kommunen må sørge for at skolene har en riktig forståelse av regelverket og oppdatert faglig kompetanse. Statsforvalteren forventer at kommunen jobber kontinuerlig og systematisk for å forebygge krenkelser og fremme tryggere og gode skolemiljø.

Høyt fravær er et økende problem, og dette må tas alvorlig. Oppfølging av elevers fravær må starte tidlig, og det må brukes tid med eleven for å forstå årsaken til fraværet og egnede tiltak må settes inn.

Våren 2023 skal Stortinget vedta ny opplæringslov, denne trer i kraft 01.01.2024.

Loven innebærer endringer på sentrale områder hvor kommunen og skolene må endre rutiner, praksis og forståelse.

Riktig kompetanse er avgjørende for kvaliteten i barnehage og opplæring, og de ansattes kompetanse og evne til å legge til rette for barn og unges utvikling, trivsel og læring er den viktigste forutsetningen.

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis bidrar til mer helhet i det tverrfaglige samarbeidet i kommunen og ses i sammenheng med barnevernsreformen og oppdrag knyttet til utsatte barn og unge.

Statsforvalteren imøteser kommunenes fortsatte arbeid med å se disse områdene i sammenheng, og slik sett styrke arbeidet med tidlig og samordnet innsats.

- **Kompetanse og planlegging for fremtidens helse- og omsorgstjenester – Kompetanseløftet 2025**

I planleggingen av fremtidens helse- og omsorgstjenester er det nødvendig å sikre økonomisk og sosial bærekraft og likeverdige tjenester i en situasjon med økende demografiske utfordringer, og en sterk vekst i antall yngre brukere av helse- og omsorgstjenester. Mangelen på helsepersonell er bekymringsfull og krever planlegging.

Det bør i kommunens opptrappingsplan for heltid og tilstrekkelig bemanning i helse- og omsorgstjenestene også beskrives hvordan kompetansen skal utnyttes.

- **Styrke legetjenesten**

Kommunen må arbeide for å tilby innbyggerne nødvendig legetjeneste. Kommunen må også tilby tilstrekkelig med stillinger for leger i spesialutdanningens del 1 (LIS1). Det påpekes at en godt tilrettelagt kommunal LIS1-tjeneste er et viktig tiltak for rekruttering av leger til kommunens fastlegetjeneste og øvrige kommunale legeoppgaver.

- **Pasientsikkerhet og kvalitetsforbedring**

I forbindelse med lovendring i pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven har Statsforvalteren gjort endringer i måten de fører tilsyn med kommunene på. Formålet med tilsyn er å styrke sikkerheten og kvaliteten.

Der det vurderes som formålstjenlig overlater Statsforvalteren til virksomheten selv å gjennomgå uønskede hendelser, identifisere årsaker til svikt og iverksette aktuelle forbedringstiltak. På denne måten tydeliggjøres kommunens plikt til å følge opp kravene i forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring.

Etter endringen har også kommunen fått en lovbestemt plikt til å besvare henvendelser fra pasienter og brukere som omhandler kvalitet og pasientsikkerhet.

Statsforvalteren ber kommunene påse at denne plikten følges opp og at det legges til rette for dialog med pasienter og brukere ved henvendelser.

Kommunene oppfordres til å jobbe systematisk med pasientsikkerhet- og kvalitetsforbedringsarbeid, og ledere må ha kompetanse om dette. Kommunene må bruke tilgjengelig data i Kommunalt pasient- og brukerregister til planlegging og styring, og ta i bruk ny teknologi, ny kunnskap og nye faglige metoder.

- **Gjennomføring av Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre – overgang til BO trygt hjemme-reformen**

Reformperioden for «Leve hele livet» er inne i sitt siste år. Statsforvalteren skal veilede kommunene til å sette kompetanseutvikling og innovasjonsarbeid i system for varige endringer. Dette skal også bidra til en god overgang til «Bo trygt hjemme»-reformen, og satsingen på denne reformen skal bygges videre på arbeidet med «Leve hele livet» og andre nasjonale satsinger. Planen er at det skal legges frem en stortingsmelding våren 2023. Kommunene må planlegge og utvikle sine helse og omsorgstjenester for å møte den demografiske utviklingen og utfordringer knyttet til bl.a. demens.

- **Tjenester til personer med nedsatt funksjonsevne**

Personer som blir født med en utviklingshemming får ofte offentlige tjenester hele livet, også uten selv å ha innsikt eller evne til å formulere sine behov.

Gjennomgang av saker viser at det stor mangel på selvbestemmelse og halvparten av vedtakene ikke dokumenterte at personen selv eller verge hadde fått medvirke til tjenestetilbudet. Vedtakene er tidvis så generelt utformet at det ikke er enkelt å vite hvilke tjenester personen skal ha.

Statsforvalteren ber kommunene være oppmerksomme på dette fordi dette er forhold som svekker den enkeltes rettssikkerhet.

- **Rus- og psykisk helse**

Det vil i løpet av 2023 komme en ny opptrappingsplan for psykisk helse og en stortingsmelding om forebygging- og behandlingsreform på rusfeltet. Det er viktig at fagområdene innlemmes i kommunens planarbeid.

- **Sosial boligpolitikk – viktig del av sosial bærekraft**

Ny boligsosial lov iverksettes fra 01.07.2023. Nasjonal strategi for sosial boligpolitikk gir retninger for arbeidet med boliger og oppfølgingstjenester for vanskeligstilte på boligmarkedet. Strategien skal bl.a. bidra til; at flere kan eie egen bolig, at leie skal være et trygt alternativ.

Barn og unge, bostedsløse og de som står i fare for å bli bostedsløse og mennesker med nedsatt funksjonsevne er prioriterte målgrupper i strategien.

Statsforvalteren ønsker at kommunene tar i bruk alle tilgjengelige virkemidler for å få sosial bærekraft inn i kommunal planlegging.

- **Veileder om kommunelovens interkontrollbestemmelser**

Kommunal- og distriktsdepartementet har utarbeid en ny veileder om de nye reglene i kommuneloven kapittel 25. Veilederen gir en fremstilling av reglene og tolkningen av disse basert på lovens forarbeid. (Lenke til veileder: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/internkontroll-i-kommunesektoren/id2876831>)

- **Kommunens rolle for å ivareta og sikre avløpsinfrastrukturen**

Kommunen har et ansvar for at det foreligger gode avløpsløsninger, ved at bl.a. byggetiltak er sikret vann og avløp. Samtidig skal kommunen som utgangspunkt også eie, drifte og vedlikeholde avløpsanlegg og rense avløpsvannet. Kommunen skal ha tilstrekkelig oversikt over kommunale vann- og avløpsanlegg i sin drift og arealplanlegging. Ved utbygging av nye områder, eller ved etablering av nye tiltak i eksisterende bebygde områder, må avløpskapasiteten vurderes opp mot det som er planlagt. Avløp skal være sikret i samsvar med forurensingsloven før utbygging. Statsforvalteren opplyser om at det har kommet forslag til nytt avløpsdirektiv med utvidet virkeområde. Dette kan medføre strengere krav til avløpssektoren.

- **Økt fokus på materialgjenvinning av husholdningsavfall**

For å sikre at ressursene i avfallet vårt blir utnyttet er det viktig at ulike typer avfall blir sortert ut for materialgjenvinning. Fra 01.01.2023 skal kommunene legge til rette og sørge for at mat-, plast-, hage- og parkavfall fra husholdninger utsorteres der avfallet oppstår og blir levert til materialgjenvinning. Kommunene skal tilby løsninger der nevnte avfall sorteres hver for seg. Iht.

de nye kravene har kommunene krav om å sikre et bestemt oppnådd utsorteringsgrad. Bl.a. må 55 % av matavfallet sorteres ut f.o.m. 2025. Kravet om utsorteringsgrad innebærer at alle kommunene må opp på samme minimumsnivå uavhengig av kostnadsnivå og lokalpolitiske prioriteringer.

- **Naturmangfold må ivaretas**

Tap av naturmangfold skjer nå i et så høyt tempo at det er snakk om en naturkrise. Den internasjonale avtalen som ble besluttet i Montreal i desember 2022 skal bidra til å løse denne krisen. Sammen med resten av verden skal Norge følge opp 2030-målene om 30 % bevaring av land og hav, og at 30 % av naturen som i dag er ødelagt skal restaureres. Kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet med å nå målene, i kraft av å være både planmyndighet og forvaltere av stor eiendommer.

Det finnes en rekke tilskuddsordninger der kommunene kan søke om midler til å ta vare på truet natur. Statsforvalteren oppfordrer alle kommunene i Viken til å vurdere denne muligheten nærmere.

- **Jordvern og landbrukets øvrige arealinteresser**

Kommunen er førsteinstans i forvaltningen av de fleste lover og tilskuddsordninger på landbruksområdet. For å sikre likebehandling, rettssikkerhet og kvalitet i lov- og tilskuddsforvaltningen ønsker Statsforvalteren å ha god dialog med kommunen, og kan bistå med veiledning. Kommunen har et særlig ansvar for å unngå tap av dyrka og dyrkbar jord og bidra til økt bærekraftig matproduksjon.

Jordvernmål og strategier for landbruk, klima- og energi, landbruksbasert næringsutvikling og kulturlandskap-hensyn bør inngå i kommunens overordnede planer.

Lenke til forventningsbrevets vedlegg - Arealplanlegging 2023:

<https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-oslo-og-viken/kommunal-styring/vedlegg-arealplanlegging-2023.pdf>

Lenke til Statsforvalterens omtale om forventningsbrevet til kommunene 2023:

<https://www.statsforvalteren.no/nb/oslo-og-viken/kommunal-styring/forventningsbrev-til-kommunene-2023/>

Lenke til Statsforvalterens forventningsbrev til kommunene 2023:

<https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-oslo-og-viken/kommunal-styring/forventningsbrev-til-kommunene-2023.pdf>